

Válás irodalmi módra

A Galambos Lajos novellájából készített tévéfilm, az Orosz asszony bemutatója egyben bemutatója volt a dramaturgiai beavatkozás erejének és korlátainak. Mondhatnánk, tudósítás a tévé-dramaturgiai önbizalmának pillanatnyi állásáról.

Erre természetesen csak az tehetett alkalmassá, hogy jól megcsinált tévéfilm volt. Esztergályos Károly némi érzelmi visszafogottsággal, de tisztán és természetesen vitte képernyőre Tánya és Bandi történetét. Látványos eszközök kínálták magukat a szerelem kibontakozásának majd a harmónia elvesztésének ábrázolásában, a rendező azonban biztos érzékkel mindvégig megtartotta módszerének az egyszerűségét. Az operatőr (Bíró Miklós), a díszlet- és jelmeztervező (Nagy Vilmos és Mialkovszky Erzsébet) munkája ezt az alapvető rendezői törekvést szolgálta; a tévéfilm egységes stílusa, a játék és a képi megjelenítés természetessége és hangulati egysége a kifejezőeszközök biztonságos birtoklásáról tanúskodott.

Mégis, egy ponton túl a történet kezdte elveszteni hitelét, és a néző egyre erősebb kételyvel fogadta, amit az író és a rendező el akartak hitetni vele. Az ifjú házaspár között ki-robbant konfliktusig minden jól ment, s ebben különösen nagy szerepe volt a határozott dramaturgiai beavatkozásnak. (Dramaturg Be-

nedek Katalin.) A kisregény terjedelmű novella lassan bontakozó, komótos ritmusú eseményei közül a feldolgozás kiszűrte az epikus részleteket, kiemelte a drámai szálát: a két fiatal kapcsolatának alakulását. A majd nyolcvan oldalnyi írásból 50 perces tévéfilm készült.

A tévé már túl van azon a koron, amikor a feldolgozók újult tisztelettel vettek mindent celluloidszalagra, amit az író leírt, mert még nem ismerték saját műfajukat. A tévé-dramaturgia olyan mértékben válik önállóvá és lesz magabiztos lehetőségeinek kihasználásában, korlátainak felismerésében, amilyen mértékben megismeri, tudja saját műfaját. Az önállósulás kérdése különösen fontossá válik a képmagnó mind gyakoribb alkalmazásával. Az adaptálás mindaddig lent ragad az irodalom illusztrációjának szintjén, amíg a tévéfeldolgozók a kiszolgáló másodrendű szerepét vállalják és szolgálai alázattal blattolnak, ahelyett, hogy önálló szándékkal bíró alkotótársak lennének. Ezt a módszert nem menti a népművelő irodalom-népszerűsítő feladat emlegetése sem, mert az irodalomnak, de minden más művészetnek nem szolgálja, hanem értelmes társra van szüksége a népszerűsítéshez.

Az Orosz asszony esetében a dramaturgiának volt bátorsága, hogy az irodalmi műből lenyesse

azt, amire a tévéfilmnek nem volt szüksége, de már nem volt önbizalma ahhoz, hogy ennél továbblépve érvényesítse a műfaj követelményeit az eredeti művel szemben. Nem volt elég önálló ahhoz, hogy a jellemek és a szituációk árnyaltabb kidolgoztatásával hitelesítse azt a konfliktust, aminek a kimódoltságát papíron az író rábeszélő képessége esetleg elfedheti, de a megjelenítés pórén mutatja az alkotói önkényt. Tánya egy este elmegy vásárolni, és csak reggel tér haza. Mintha mi sem lenne ennél természetesebb, megmagyarázni sem tartja szükségesnek a dolgot, elég annyi, hogy az erdőben járt. (Éjjel? Ha még úgy szereti is a természetet, vajon mit lát belőle éjjel, hidegen, sötétben, botladozva?) Az amúgy is kissé féltékeny férj aztán már nem is akarja hallani a magyarázatot. Ez a konfliktus. (!) Ez vezet végleges szakításukhoz. A néző eleinte türelmetlenül berzenkedik a kierős szakott szituáció ellen, és drukkol a fiataloknak, akiket az ímént még okos, őszinte, tiszta embereknek ismert meg, érthetetlen, hogy egy csapásra így megváltoztak volna... Aztán sajnálattal állapítja meg, hogy Tánya és Bandi az alkotói — írói és adaptálói — önkény áldozata lett. Kár értük.

BÁRSONY ÉVA